
TYT AYT

11.SINIF FELSEFE

5. ÜNİTE: 20. YÜZYIL FELSEFESİ

5.1. 20. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

5.2. 20. YÜZYIL FELSEFESİNİN AYIRICI NİTELİKLERİ

5.3. 20. YÜZYIL FİLOZOFLARININ FELSEFİ GÖRÜŞLERİNİN ANALİZİ

20. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

20. yüzyıl felsefesi, günümüze kadar uzanan toplumsal olaylar ve 18-19. yüzyıl felsefesinde yaşanan tartışmalara yönelik bu dönem filozofları tarafından yapılan felsefi sorgulamalar üzerinde yükselen bir felsefedir.

20. yüzyıl felsefesi; dünya savaşları gibi toplumsal ve ekonomik düzlemde yaşanan değişimlere yönelik fikirlerin de oluştuğu bir dönemdir.

18. yüzyıla doğru bilimin etkisi altındaki felsefeye bakış değişmiş, matematik ve fizik alanındaki ilerleme felsefede kesin bilginin aranmasına neden olmuştur. Bu dönemde bilginin doğasına ilişkin sorgulamalar gerçeğin ne olduğu ve nasıl bilinebileceği yönündedir.

19. yüzyılın ortalarına doğru bilimsel yöntemeye dayalı deneycilik anlayışı, bilgide akılcılık görüşünün önüne geçmeye başlamıştır. Deneysel bilimlerin yükselişi, gerçeğin ne olduğu ve nasıl bilinebileceği problemine başka bir çözüm sunmuştur.

20. YÜZYIL FELSEFESİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Fransız İhtilali, adalet ve eşitliğe dayalı toplum düzenine ulaşmak için yapılmıştır.

İhtilalden sonra bu ideale ulaşamadığına dair eleştiriler ortaya çıkmıştır.

Pozitivizm akımı öncülüğünde Fransa'da yeni bir düzen arayışı olmuştur.

Sanayi Devrimi üzerine yapılan eleştiriler İngiltere'de gitgide çoğalmış ve yeni düzen arayışı orada da görünmeye başlamıştır.

Toplumda adil bir bölüşüm olmadığı fikri Almanya'yı da içine almış ve tüm Avrupa'yı, 20. yüzyıla doğru ise dünyayı sarmıştır.

Bu arayışlar içinde öne çıkan siyasi düşünceler arasında sosyalizm hızla yayılmıştır.

Avrupa'daki gelişmeler doğrultusunda felsefede yeni fikirler oluşmuştur.

20.YY FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Felsefenin problemlerine yeni açıklamalar getirilen dönemdir.

Felsefede uzmanlaşmaların olduğu dönemdir.

Felsefenin yeni yöntemler kazandığı dönemdir.

Felsefede yeni ana akımların oluştuğu dönemdir.

Sembolik mantık çalışmalarının yoğunlaştığı dönemdir.

Dilsel analizlerin yapıldığı, dil ve düşünce arası ilişkilerin incelendiği ve dil kuramlarının geliştirildiği dönemdir.

**Bilim üzerine yapılan çalışmalar sonucunda bilim felsefesi alanının kurulduğu dönemdir.
Felsefi eserlerin çoğaldığı bir dönemdir.**

Felsefenin üniversiteler aracılığıyla dünyanın her yerinde yapıldığı dönemdir.

Soru:

Aşağıdakilerden hangisi 20. Yüzyıl Felsefesinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Bilim ve teknik ilerlemenin karşısında insanın bireysel ve toplumsal yaşamı etkilenmiş; Varoluşu felsefe bu ihtiyaçtan doğmuştur.**
 - B) Felsefe alanında ayrılımlar ve uzmanlaşmalar olmuştur.**
 - C) Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılabı gerçekleşmiş ve buna bağlı problemler tartışılmıştır.**
 - D) Sembolik mantık çalışmalarının yoğunlaştığı dönemdir.**
 - E) Bilim üzerine yapılan çalışmalar sonucunda bilim felsefesi alanının kurulduğu dönemdir.**
-

Soru:

I.Felsefe yeni yöntemler kazanmıştır.

II. Bilim üzerine yapılan çalışmalar sonucunda bilim felsefesi ortaya çıkmıştır.

III. Bilime Tanrı'nın yarattığını anlamak için önem verilmiştir.

IV. Sembolik mantık çalışmaları yoğunlaşmıştır.

Verilenlerden hangileri 20. yüzyıl felsefesinin özellikleri arasındadır?

A) Yalnız III. B) I ve II. C) I ve III. D) I, II ve III. E) I, II ve IV.

20.YY FELSEFESİNİN PROBLEMLERİ VE AKIMLARI

1. Gerçeklik-Görünüş Sorunu (Fenomenoloji)
 2. Yorum Sorunu (Hermeneutik)
 3. Varoluş-öz Sorunu (Varoluşçuluk)
 4. Değişim Sorunu (Diyalektik Materyalizm)
 5. Metafizik Bilgi Sorunu (Mantıkçı Pozitivizm)
 6. Varlık Sorunu (Yeni Ontoloji)
-

1. GERÇEKLİK-GÖRÜNÜŞ SORUNU (FENOMENOLOJİ)

Fenomen kelime anlamı olarak “**Görünen**” demektir.

Kurucusu **Edmund Husserl**’dir.

Fenomenoloji bir felsefi sistemi değil, olayın özüne ulaşmak için kullanılan bir yöntemdir.

“Paranteze Alma” ile Öze Ulaşma . Edmund Husserl’a göre; bir nesnenin özelliklerini kavrayabilmek için; onun özüne ait olmayan tüm tesadüfî özelliklerin, ilgisiz görüşlerin ve önyargıların bir kenara bırakılması, **parantez içine alınması** gerekir.

Böylece insanın öze ulaşmasını engelleyen, öze ait olmayan öğeler, kısa bir süre için yok sayılır.

1. Tarihle ilgili paranteze alma: Toplumsal yaşantının oluşturduğu görüş ve ön yargılardan uzaklaşma
 2. Varoluşla ilgili paranteze alma: İncelenen nesnelerin gerçekten var olup olmadıklarına yönelik şüpheden uzak durma
 3. İde’lerle ilgili paranteze alma: Nesneleri renk ve şekil gibi özelliklerinden arındırmayı sağlama
-

Husserl paranteze almayı üç durum için gerekli görür. Bunlar;

I. Nesnelerin renk ve şekil gibi özelliklerinden arındırılması,

II. Toplumsal yaşantının oluşturduğu görüş ve ön yargılardan uzaklaşılması,

III. Nesnelerin gerçekten var olup olmadıklarına yönelik şüpheden uzak durulması

Verilenler sırasıyla aşağıdaki paranteze alma durumlarından hangisine karşılık gelir?

A) İdelerle ilgili. Tarihle ilgili. Varoluşla ilgili

B) Tarihle ilgili Varoluşla ilgili. İdelerle ilgili

C) Varoluşla ilgili. Tarihle ilgili. İdelerle ilgili

D) Tarihle ilgili. İdelerle ilgili. Varoluşla ilgili.

E) İdelerle ilgili. Varoluşla ilgili. Tarihle ilgili

Soru:

Bilmek, fenomenin içindeki özü kavramaktır. Varlığın özünün kavranabilmesi için nesnenin özüne ait olmayan rastlantısal özelliklerin ve ilgisiz görüşlerin bir kenara bırakılması yani paranteze alınması gerekmektedir.

Fenomenolojik yöntem, edindiğimiz tüm verileri paranteze alma işlemidir. Buna göre fenomenolojik yöntemin amacı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Öznel doğruya ulaşmak**
 - B) Varlığın özünün bilgisine ulaşmak**
 - C) Varlığın bilgisine ulaşılamayacağını göstermek**
 - D) Duyu bilgisini hakikati kavramada araç edinmek**
 - E) Varlığı aniden ortaya çıkan içsel bir kavrayışla bilmek**
-

2. YORUM SORUNU (HERMENEUTİK)

Dilthey, hermeneutiğin önemli kurucu filozofudur ve en başta **doğa ve tinsel bilimler ayrımı** yapar.

Doğa bilimleri dışsal, tinsel bilimler insana ait yani içsel bilgilerdir.

Dilthey yaşanan her dönemin kendi tinselliği olduğunu ve bu tinselliğin de dilde kendine has anlamlar oluşturduğunu ileri sürer.

Tarihsel bir dönemi veya tarihsel bir olayı anlayabilmek için o dönemin tinsel yapısının dile yüklediği anlamlarına bakılması gerekir.

Hermeneutik, insanın söz ve eylemlerinin oluşturduğu ürün ve yapıların anlamına yönelik yorumlamadır.

Soru:

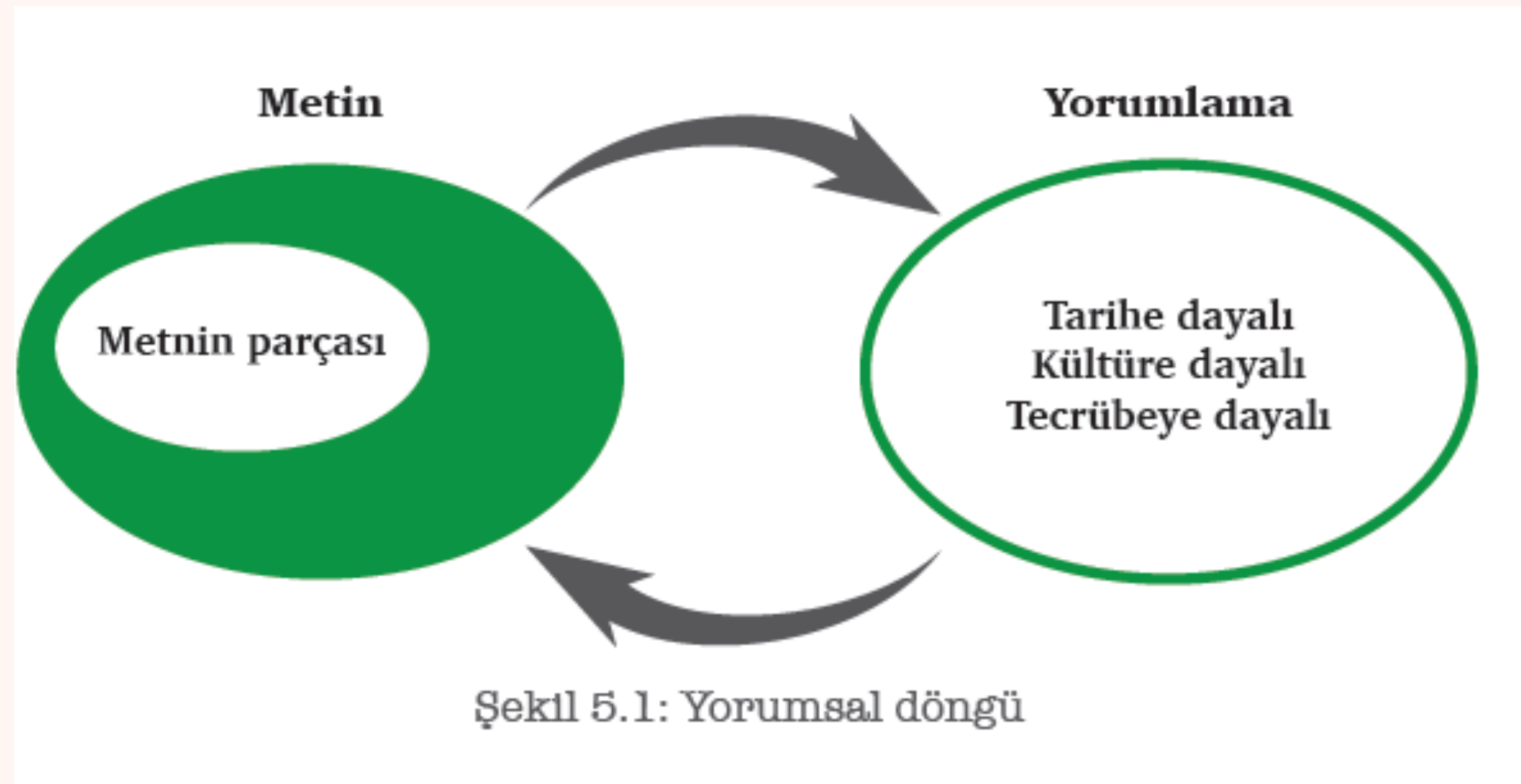
Her dönemin kendi tinselliği vardır ve bu tinsellik de dilde kendine has anlamlar oluşturur. Tarihsel bir dönemi veya tarihsel bir olayı anlayabilmek için o dönemin tinsel yapısının dile yüklediği anlamlarına bakılması gerekir.

Bu açıklama aşağıdaki felsefi görüşlerden hangisi ile ilgilidir?

- A) Diyalektik**
 - B) Hermeneutik**
 - C) Fenomenoloji**
 - D) Kartezyen felsefe**
 - E) Skolastik felsefe**
-

2. YORUM SORUNU (HERMENEUTİK)

Hermeneutik, **Gadamer'in** anlam ve yorum üzerine geniş ve sistemli düşünceler ortaya koyması sonucunda gerçek anlamda felsefi bir akıma dönüşmüştür. Gadamer, hermeneutiği de yöntem olmasından daha çok hakikat arayışı olarak görmüştür. Anlamak, insanın var oluşunun en büyük kabiliyetidir.

Anlamak, üretilmiş bilginin yeniden üretilmesidir. Bir insanın önce bir başkasını sonunda da kendini tanımasıdır anlamak. Ön bilmenin sağladığı kişinin ufku, anlamaya yöneldiği şeyin ufkuyla kaynaşır ve ortaya anlama çıkar. Ufukların kaynaşması, dil ve anlam ilişkisi üzerinden bir insanın sözlerinin anlaşılması veya bir metnin yorumlanması şeklinde olabilir.

Soru:

Gadamer anlamayı ufukların kaynaşması dediği teoriyle açıklar. Ufukların kaynaşması iki farklı tarihsel durumda ortaya çıkıp, mevcut ortamın yani şimdinin içinde kendi anlamını bulması ile gerçekleşir. Tarihsel anlamamanın görevi ancak içinde bulunduğumuz ufuktan hareket edilerek anlaşılabilir. Aksi takdirde tarihsel bağlamına dâhil olmadığımız ufkun içine yerleşmemiz olanaksızdır. Tarihsel anlamaya ancak kendi ufkumuzdan kalkarak katılmamız olanaklıdır.

Bu parçadan hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Anlama şimdiki durumu içinde kendi perspektifimizde gerçekleşen bir durumdur.
 - B) Anlık durumdan hareket ederek tarihi anlamak imkânsızdır.
 - C) Ufukların kaynaşması aynı tarihsel dönemde gerçekleşir.
 - D) Tarihsel anlamaya kendi ufkumuzdan hareket ederek katılmak olanaksızdır.
 - E) Ufukların kaynaşması geçmişteki durumun içinde anlaşılabilir.
-

3. VAROLUŞÇULUK-VAROLUŞ(ÖZ SORUNU)

20. yüzyıl, varoluşçu düşünörlere göre gelişme ve ilerlemenin yanı sıra savaş ve yıkımları da beraberinde getirmiştir. Bu çağ, insanın birey olarak var olmasını zora sokmuştur.

Varoluşçu olarak kabul edilen filozoflar; özgürlük, seçim yapma (özgür irade), varlığın anlamı, varoluş-öz sıralaması gibi bazı kavram ve felsefi problemler üzerinde durmuşlardır.

Özellikle II. Dünya Savaşı'nda yaşanan büyük acılar, modern dünyaya yönelik güveni sarsmış ve varoluşçuluk felsefesine olan ilgiyi artırmıştır.

Varoluşçuluk (Egzistansiyalizm), bilimsel bilginin en ideal bilme şekli olduğuna yönelik anlayışa karşı insan varoluşunun bu bilgi çemberine sıkıştırılamayacağı iddiasındadır.

3. VAROLUŞÇULUK-VAROLUŞ(ÖZ SORUNU)

Sören Kierkegaard, “Ne olduğun gerçeğiyle yüzleş çünkü seni değiştirecek olan şey odur.”

Sören Kierkegaard; Soyut düşünmeye karşı somut düşünmeyi savunur. Aynı zamanda nesnel düşünceye de karşı çıkar. Çünkü bu durumda kişisel duygu ve düşünceler ölmektedir.

Kierkegaard, nesnel gerçeklik görüşünün karşısına öznel gerçeklik görüşünü çıkarır.

Öznel zaman her şeyi varoluş anlarıyla ölçer. İnsan yaşamının değeri varoluş anlarının sayısına göre ölçülmelidir. Doğrulukta ancak İnsan onu varoluş anında öznel olarak yaşarsa meydana gelir.

Varoluşçu filozof **Kierkegaard**, 19. yüzyıl düşünce yapısını ve bireyin önemini azalttığı düşüncesiyle Hegel felsefesini eleştirir ve varoluşçu felsefenin ilk temellerini atar.

İnsanın temel sorunu bilgi ve bilmek değil, varoluşun kendisidir. Varoluş, hiçbir zaman hazır değildir; oluş içinde olan insan, sürekli yeni kararlar alıp seçimler yaparak kendini yeniden sentezler. İnsanın seçim yapabilmesi özgür oluşundandır.

Soru:

Varoluşçuluk (Egzistansiyalizm), varlığın genel ve soyut çerçevede sorgulanmasını doğru bulmaz. İnsan doğrudan oluşun öznel ve somut göstergelerine yönelir. Çünkü insan diğer nesneler gibi değişmez bir özün varlığı değildir; kendi özünü kendisi belirlemek zorunda olan bir varlıktır.

Bu yaklaşıma göre aşağıdaki çıkarımlardan hangisi yapılabilir?

- A) Nesnelerin özünü insan belirler.**
 - B) Evrendeki tek gerçeklik insandır.**
 - C) İnsan koşulsuz özgürlüğe sahiptir.**
 - D) İnsan olmanın özü aynı kalmaktır.**
 - E) İnsanın amacı öznelliği aşmaktır.**
-

3. VAROLUŞÇULUK-VAROLUŞ(ÖZ SORUNU)

Sartre'a Göre insan temelinde özgürdür çünkü önce var olup sonra özünü özgür olarak gerçekleştiren tek varlıktır.

“İnsan neyse o değildir ne olmuşsa odur.”

Sartre, **“Varoluş, özden önce gelir.”** yargısıyla felsefi sistemin merkezinde olan bir savı dile getirir. Bu yargı, insanın önceden belirlenmiş bir özle dünyada bulunmadığını, seçimleriyle özünü ve asıl olarak kendini oluşturduğunu söyler.

İnsanın hayat karşısındaki özünü oluşturma gücü, seçim yapabilmesinden yani özgür olmasından kaynaklıdır. İnsanın özgürlüğü doğuştan değil bilinci sayesinde vardır.

Soru:

Sartre'a göre "insan ne ise o değildir, aksine ne değilse odur." İnsanın varoluş sürecine başlamadan önce, belirlenmiş ve değişmez bir doğaya sahip olduğunu iddia etmek, onun özgür iradesine kota koymaktır. Varoluş sürecindeki insan; kendi seçtiği olanaklar varlığı iken "kendisi için varlık" konumundadır. Fakat bir kağıt parçası ise, onu tasarlayan iradenin dışında bir varlık alanı gösteremediğinden, "kendinde varlık" olarak nitelenmiştir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi Sartre'ın varlık konusundaki görüşlerine uygun bir ifadedir?

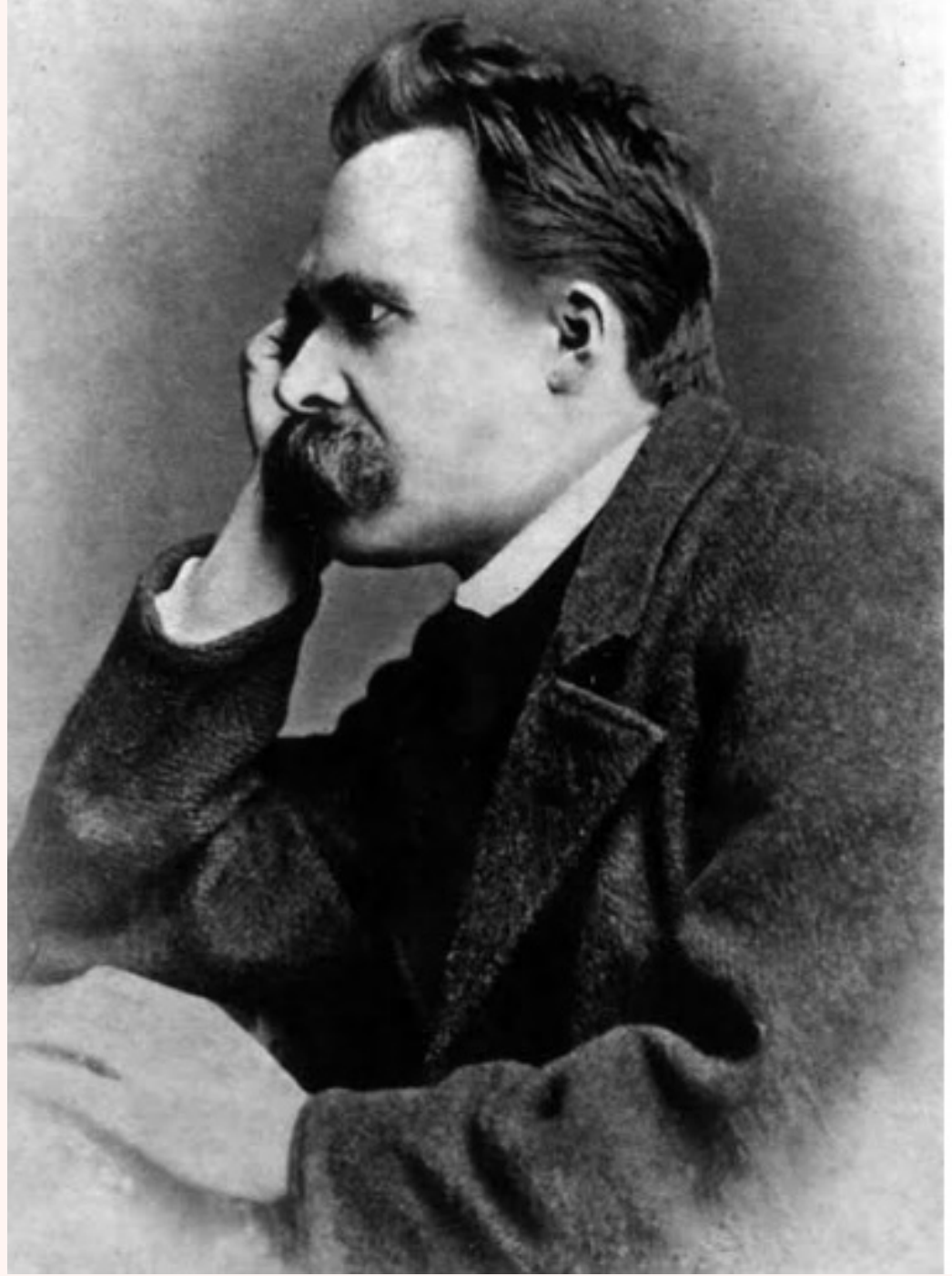
- A) Belirlenmiş ve değişmez bir doğa olduğu için, öz varoluştan önce gelir.
 - B) İnsan, dünyaya gelmeden önce belirlenmiş ve değişmez bir kadere sahiptir.
 - C) İnsan kendisini belirleyen irade dışında bir kader belirleyemez.
 - D) Kendinde varlık, varoluş sürecinde kendine has bir irade geliştirir.
 - E) İnsan bir imkân ve olanaklar varlığı olarak, özgürlüğe mahkûmdur.
-

Soru:

Sartre için insan, varlığı gerçekleşmemiş bir potansiyeldir. Oysa masa bütünüyle gerçekleşmiş bir şeydir; geleceği yoktur veya her ne ise o olma olgusuyla belirlenmiştir. İnsan ise belirlenmemiş olup, kendisindeki boşluğu istediği şekilde doldurmak bakımından tamamen özgürdür; nasıl olmak istiyorsa öyle olacaktır. Buna göre Sartre'ın görüşleri ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

- A) İnsan özgür bir varlıktır.
 - B) İnsan bir olanaklar varlığıdır.
 - C) İnsan önce var olur, sonra özünü yaratır.
 - D) İnsanın doğası değişmez bir yapıya sahiptir.
 - E) İnsan kendi yolunu kendi seçen bir varlıktır.
-

3. VAROLUŞÇULUK-VAROLUŞ(ÖZ SORUNU)

Nietzsche; Çağında ki akılcılığa, felsefi sistemlere ve bütün değerlere karşı çıkar.

Onun bütün istediği insanı kurtarmak, onu akılcı uygarlıktan uzaklaştırıp kendisinin ne olduğu üzerine düşündürmektir.

Varoluşçu felsefeyi, farklı açılardan Nietzsche de etkilemiştir. Aydınlanma düşüncesiyle biçimlenen modern insanın değerlerini eleştirir. Modern insanın değerlerinin dayandığı ilkelerin çöktüğünü söyler.

Nietzsche'ye göre insan, toplumu ve kendini aşmalıdır. Aşmak, belirlenmiş amaca yönelmekten öte aşma sürecinin kendisiyle anlamlıdır.

**Nietzsche, insana deęerlerin yeniden deęerlendirilmesi görevini yüklemiřtir.
Nietzsche bu görevi yapabilecek insani aşağıdakilerden hangisi ile ifade eder?**

A) st insan. B) Bilge insan. C) zgr insan. D) Egoist insan. E) deve uyan insan

Nietzsche'ye göre zgr insan, içinde yaşadığı toplumun ahlak normlarının, değer yargılarının dışına çıkabilen insandır. O, yaşadığı sürüden kopmuş, kendi yolunu arayan, insanla ilgili her şeyi kendi gözleri ile görmek isteyen insandır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi zgr insanın niteliklerinden biri olamaz?

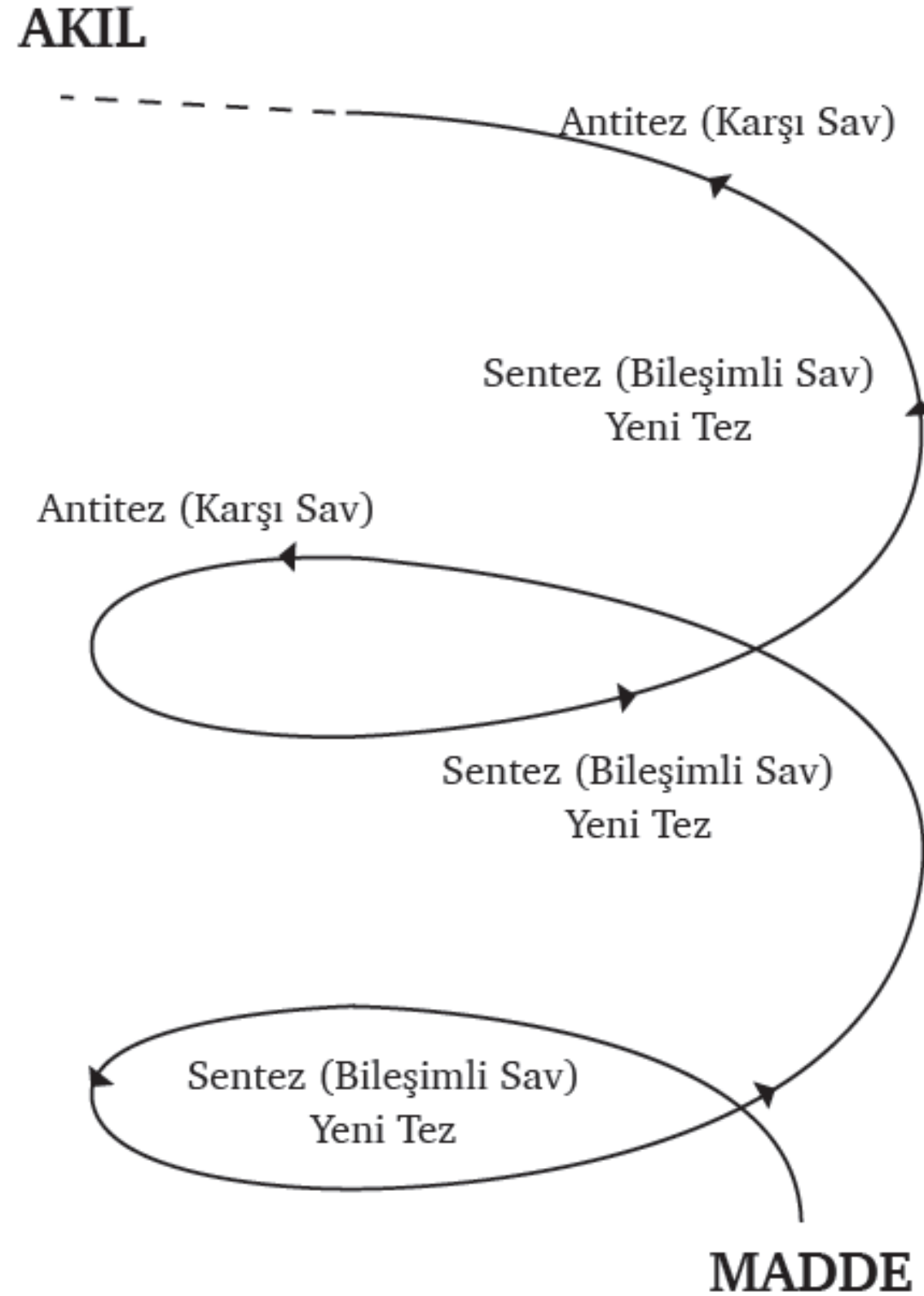
- A) Ahlaki normlara eleřtirel yaklařmak**
 - B) Geleneksel deęerlerle hesaplařmak**
 - C) Yeni deęerlerin peřinde olmak**
 - D) Aklını bağımsızca kullanabilmek**
 - E) Yaşadığı evreye boyun eğmek**
-

4. DİYALEKTİK MATERİYALİZM (DEĞİŞİM SORUNU)

Materyalizm, varlığın temelinde maddeyi gören anlayışların ortak adıdır. Materyalizm düşüncesi ilk Çağ'dan bu yana farklı düşünürlerce ortaya konmuş ve maddenin varlığa temel oluşu farklı biçimlerde savunulmuştur.

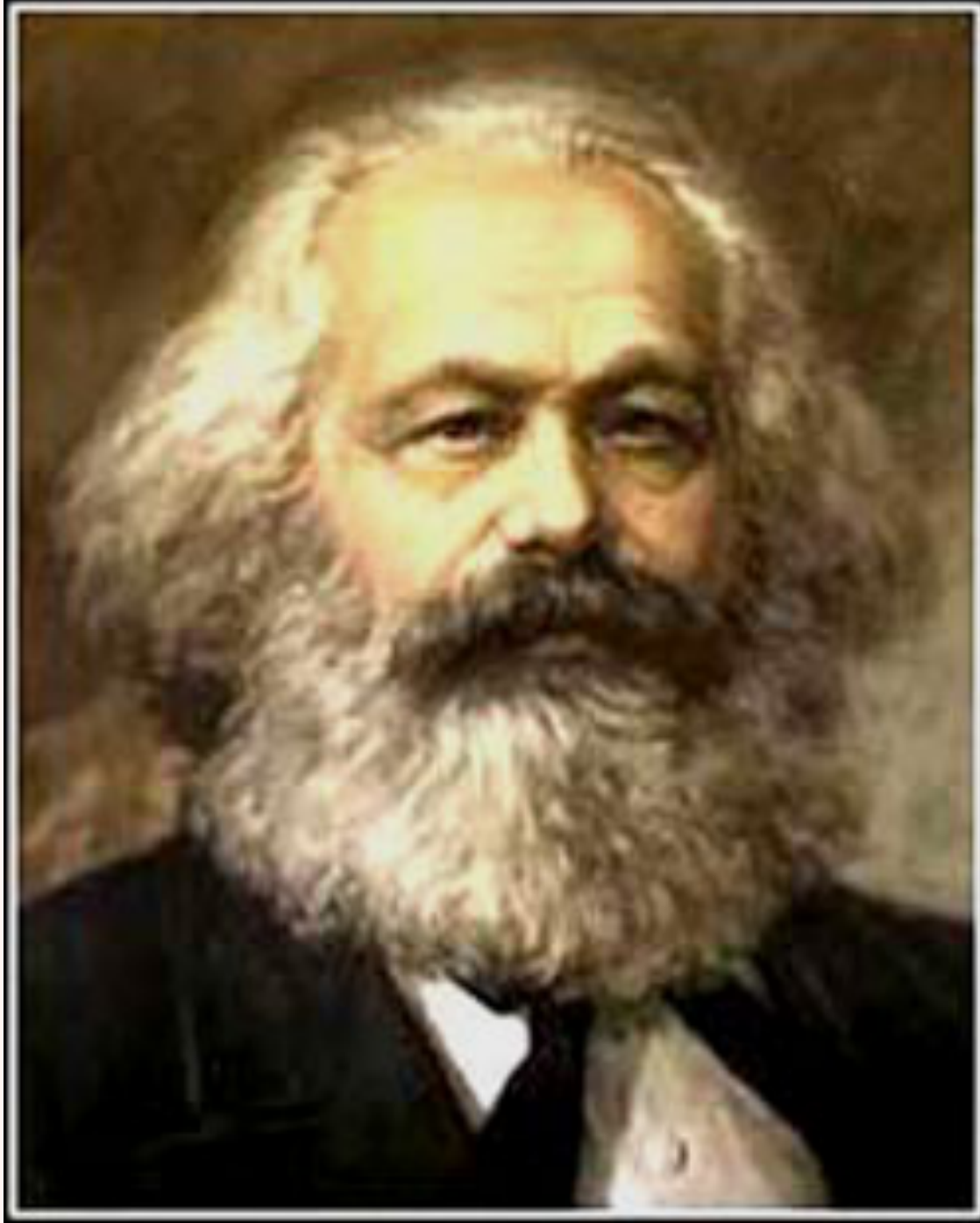
Karl **Marx** Hegel, diyalektik yöntemi tez-antitez-sentez süreçleriyle belirlemede doğru bir düşünce ortaya koymuş ancak tez aşamasını tin ile başlatmakla hata yapmıştır. Tez aşaması madde yani doğa ile başlamalıdır.

Marx bu yaklaşımıyla diyalektik materyalizm düşüncesini ortaya koymuştur.

Şekil 5.3: Diyalektik materyalizm

4. DİYALEKTİK MATERİYALİZM (DEĞİŞİM SORUNU)

Marx'a göre Toplumsal sınıf birbirine ekonomik çıkarlarla bağlı olan aynı koşulları paylaşan insan gruplarından oluşur.

Her sınıfın başka sınıfın çıkarlarıyla karşıt olan belli çıkarları vardır. Bu nedenle sınıflar arasında mücadele olması doğaldır. Sınıf mücadelesi belli tarihi dönemlerde ortaya çıkar.

Marx, tarihteki toplumsal değişimleri inceleyerek tarihsel dönüşümü üretim süreçlerine bağlayarak açıklamaya çalışmıştır. Ona göre insanlar, ekonomik süreçte **üretim yapan** ve **üretilenlere sahip olanlar** olarak farklı sınıflara tabidir. Toplumda ekonomik üretim ilişkileri **maddi unsurlar olarak** alt yapıyı (temeli) oluştururken **siyaset ve hukuk gibi kurumlarsa** üst yapıyı oluşturur. Marx'a göre alt yapı üst yapıyı belirler.

Soru:

K. Marx diyalektik materyalizmin en önemli temsilcilerindendir. Başta insan bilinci olmak üzere, her şeyin kökenini maddeye dayandırır. Madde, yapısındaki çelişkiden dolayı hem niceliksel, hem de niteliksel değişime uğrar. Ona göre; varlık ve toplumsal olayların tümü, sözü edilen değişim sürecinin ürünüdür. Parçaya göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Maddi yapılanmalarda oluşacak hatalar değişim sürecini bozar.**
 - B) Düşünce üretmeyen toplumlarda maddi değişim tamamlanmış demektir.**
 - C) Düşüncenin yol göstermediği değişimlerde madde durağanlaşır.**
 - D) Toplumsal olayların nedeni maddenin diyalektik yasalarına bağlıdır.**
 - E) Diyalektik değişim süreci zihinsel olanın maddi olana dönüşmesiyle sonlanır.**
-

5.MANTIKÇI POZİTİVİZM VE METAFİZİK BİLGİ SORUNU

Mantıkçı pozitivistler, temelde bilimsel bilgilerin, gözlemlenebilir olgu durumlarına dayanan basit mantıksal önermelerle kurulması gerektiği fikrinde birleşirler.

Olgu durumlarını işaret etmeyen ifadelerin anlamsız olduğunu ileri sürerek deney ve gözlem alanının dışında kalan yani doğrulanması mümkün olmayan dilsel-mantıksal önermelerin anlamsız olduğunu belirtirler.

Doğrulanabilir önerme, olgusal olarak üzerinde deney yapılmaya uygun önermedir.
Metafiziksel önermelerde buna imkân yoktur, onun için anlamsızdır.

Yapılmak istenen ise deney ve gözlem alanıyla doğrulanması mümkün olmayan metafizik önermeleri diğer önermelerden ayırmaktır.

Örneğin “Ruh ölümsüzdür ve bulunduğu beden çürüyünce diğer bir bedene geçer.” önermesi düşünüldüğünde ruhun varlığı ve bedenler arası geçişi fikri deney ve gözlemle ispatlamaya olanak vermediği için bu önerme metafizikseldir.

Mantıkçı pozitivistlere göre bir önermenin bilime konu olabilmesi için olgusal olarak doğrulanabilir olması gerekmektedir.

Buna göre aşağıdaki önermelerden hangisi bilime konu olamaz?

- A) Ruh ölümsüzdür.**
- B) Isınan cisimler genişler.**
- C) Tüm canlılar solunum yapar.**
- D) Maddeler atomlardan oluşur.**
- E) Su, hidrojen ve oksijenden oluşur.**

“Sihirli kuş, kırk ayaklı köpeği görünce koşarak uzaklaştı.” şeklinde bir önerme mantıkçı pozitivistlere göre bilime konu olamaz.

Bu durum mantıkçı pozitivistlerin aşağıdaki tezlerinden hangisiyle ilgilidir?

- A) Bilginin kaynağı duyu verileridir.**
 - B) Bilim evrensel bilgiler ortaya koyar.**
 - C) Bilim anlamlı önermelerden oluşur.**
 - D) Felsefe mitolojik hikâyeleri konu edinmelidir.**
 - E) Bilimsel bilgi deney ve gözleme dayanır.**
-

5.MANTIKÇI POZİTİVİZM VE METAFİZİK BİLGİ SORUNU

Mantıkçı pozitivistlerin bilim görüşüne yapılan ilk ciddi eleştiriyi, bu görüşe yakın durmasına rağmen **Karl Popper** yapmıştır.

Mantıkçı pozitivistler bilimi, birkaç kez doğrulanmış genel önermeler yığını olarak kabul etmektedirler. Oysa deney ve tümevarımsal bir sonuca ulaşmış olmak o önermenin doğru olması için yeterli değildir.

Çünkü tümevarımla kurulan bilimsel bir kuramın deneysel olarak ve kesin bir şekilde doğruluğunun ortaya konması imkânsızdır.

Popper, görüşlerinin anlaşılması için basit bir örnek verir. “Bütün kuğular beyazdır.” genel önermesi çok sayıda kuğun beyaz olduğunun gözlemlenmesi ne rağmen dünyada her an siyah bir kuğu doğma ihtimalinin var olması nedeniyle şüpheli olur.

Soru:

Popper’a göre bir bilgi sınanmalardan sonra belli durumları dile getirdiği zaman bilimseldir. Örneğin “Su 100 derecede kaynar.” değil de “Şu koşullarda, şu kadar tekrarlanan deneylere göre su 100 derecede kaynar.” ifadesi doğrudur yani bilimsel bir önermedir.

Bu görüşten hareketle bilimsel önermelerle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Toplumdan topluma farklılık gösterirler.**
 - B) Doğrulanmış kesin formüllerden oluşurlar.**
 - C) Öznel nitelik taşıdıklarından güvenilir değildirler.**
 - D) Bilim insanlarının etkinliklerinden bağımsızdırlar.**
 - E) Olgular tarafından desteklendikleri sürece doğrudurlar.**
-

Soru:

Popper'a göre bir teoriyi doğrulamak üzere yaptığımız gözlemlerin sayısı ne kadar çok olursa olsun, bu tekrarlar teorinin gelecekteki tüm gözlemler için geçerli olacağı anlamına gelmez. Ama tek bir yanlışlayıcı örnek, bir teorinin tutarsız ya da yetersiz olduğunu göstermeye yeter.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Bilimselliğin ölçütü yanlışlanabilirliktir.**
 - B) Yanlışlayıcı örneklerin bilimsel bir değeri yoktur.**
 - C) Bilimsel önermeler doğrulandığı sürece geçerlidir.**
 - D) Bir hipotezi sınımanın tek yolu onun doğruluğunu denetlemektir.**
 - E) Gözlemlerden elde edilen bulguların çokluğu o hipotezin güvenilirliğini artırır.**
-

5.MANTIKÇI POZİTİVİZM VE METAFİZİK BİLGİ SORUNU

Bilimi, bilim insanlarının etkinliği olarak düşünen ve Mantıkçı Pozitivizm anlayışına güçlü eleştiri getiren **Thomas Kuhn**; onun toplumsal ve kişisel değer yargılarından arınık olmadığını savunur.

Ona göre bilim, bilim adamlarının oluşturduğu bir grubun etkinliğidir. Bu neden ne bilim anlayabilmek için bilimsel araştırma sürecine giren tüm ögelerin gözüne alınması gerekir.

Kuhn'a Göre bilimin gelişimi dört aşamada gerçekleşir:

Bilim öncesi dönem, olağan bilim dönemi, bunalım dönemi, bilimsel devrim.

Bilimi, kendini meydana getiren değerlerden bağımsız olarak düşünmek bir hatadır. Kuhn'un eleştirilerindeki kilit kavram "**paradigma**"dır.

Paradigmayı, bilim insanlarının paylaştığı ortak değerleri işaret etmek için kullanır. Paradigmalar, ortaya çıkan yeni anlayış ve gelişmeler doğrultusunda değişebilir.

Bilim devrimsel sıçramalarla ilerler.

Kuhn’a göre bilim tarihine baktığımızda bazen bilimsel çalışmaların durma noktasına geldiğini, hatta bilimin mevcut durumdan daha geriye gittiğini görmekteyiz.

Buna göre Kuhn’un aşağıdaki görüşlerden hangisine karşı çıktığı söylenebilir?

- A) Bilimde toplumsal fayda ön plandadır. B) Bilim durmaksızın sürekli ilerler.**
C) Bilim toplumdan bağımsızdır. D) Bilim devrimlerle ilerler. E) Bilim nesneldir.

Kuhn’a göre bilim süreklilik göstermez, bilimsel süreç zaman zaman gerçekleşen devrimlerle kesintiye uğrar. Bu devrimleri bilim, temel kabullere ters düştüğü için, başlangıçta kabul etmek istemez ve bastırmaya çalışır. Ancak devrimler öyle bir hâl alır ki, bilim bu devrimleri ve radikal değişimleri kabul etmek zorunda kalır.

Bu durum aşağıdaki kavramlardan hangisi ile ifade edilir?

- A) Diyalektik. B) Paradigma. C) Determinizm. D) Endüksiyon. E) Yanlışlanabilirlik**
-

6.YENİ ONTOLOJİ VE VARLIK SORUNU

Yeni Ontoloji

Nicolai Hartmann

Dört katmanlı realite:

Bu yaklaşıma göre varlık, bilinçten bağımsız olarak vardır.

Bu felsefi görüşü bilgi sorununa bir yöntem olarak ortaya koymaya çalışan **Nicolai Hartmann**'dır.

Hartmann Felsefede mantığa dayalı yöntemlerin çalışmalarını zayıf görür. Onun için bilgi veren bir alan üzerinden felsefeye sistem kazandırılması gerektiğini düşünür.

Bilginin doğasının bilinmesi gerektiğini belirten Hartmann, bu yolda ontolojiye (varlık bilimi) kesinlikle ihtiyaç olduğunu ve varlıkların kendi aralarındaki kategorik ilişkilerin incelenmesi gerektiğini savunur.

Soru:

Yeni Ontoloji, varlığı dört katmanlı gerçeklik olarak ele almaktadır. Bu yaklaşıma göre varlık, bilinçten bağımsız olarak vardır. Dünya, her biri birbirinden ayrı dört katmanın bir araya gelerek oluşturduğu bir bütündür. En altta nesneler, canlılar, sonra ruhlular ve en üstte değer üreten insan. En altta fizik, en üstte felsefe vardır. Buna göre “Yeni Ontoloji” ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Dış dünya onu bilenden bağımsız değildir.**
 - B) Varlık, çeşitlilik içeren bir bütündür.**
 - C) İnsan en üst katmanda yer alır.**
 - D) Varlık en alttan üste doğru ilerler.**
 - E) Varlık felsefi bir problemdir.**
-